

ภาคผนวก

บันทึกข้อสังเกตกิจกรรมธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย
ของ โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง

ธนาคารข้าว (ภาพบน) และธนาคารปุ๋ย (ภาพล่าง) ในพื้นที่โครงการพัฒนาชุมชน
เลี้ยงตนเอง

ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรที่เก็บไว้ในธนาคารปุ๋ยของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง

บันทึกข้อสังเกตกิจกรรมธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย
ของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง

การติดตามงานกิจกรรมธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ยของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ได้พบว่าลักษณะทางชาติพันธุ์และที่ตั้งของหมู่บ้าน ลักษณะของกลุ่มและการรวมกลุ่ม ตลอดจนการดำเนินงานและการบริหารของกลุ่ม มีส่วนสำคัญที่ทำให้ธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ยประสบผลสำเร็จ บันทึกข้อสังเกตกิจกรรมธนาคารข้าว และธนาคารปุ๋ยที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองนั้น เป็นสิ่งที่ได้มาจากการที่คณะผู้ติดตามงานเข้าไปศึกษา พบปะ และสนทนากับกลุ่มสมาชิกของธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย ตลอดจนคณะกรรมการผู้บริหารธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย ซึ่งการเข้าไปศึกษาตามหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งของธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ยนั้น ได้ไปทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ใน 3 จังหวัดของภาคเหนือ ใช้ระยะเวลารวม 9 วัน ในการเดินทางและนักค้ำคินตามหมู่บ้านดังกล่าว การนำเสนอบันทึกข้อสังเกตกิจกรรมธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ยจะพิจารณาตามประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านที่เข้าไปศึกษาโดยสังเขป
2. ลักษณะของกลุ่มและการรวมกลุ่มธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย
3. การดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย
4. ความคิดเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารข้าวและธนาคารปุ๋ย

ธนาคารข้าว

ธนาคารข้าวบ้านเจดีย์โคะ

1. สภาพทั่วไปของบ้านเจดีย์โคะ

บ้านเจดีย์โคะ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตำบลแมกกี อำเภอพบพระ จังหวัดตาก หมู่บ้านนี้ประกอบด้วยประชากรหลายชาติพันธุ์ คือชาวกระเหรี่ยง 28 ครอบครัว ชาวม้ง 414 ครอบครัว และชาวไทย 58 ครอบครัวประชากรทั้งสิ้น 2,850 คน (ข้อมูลจากแบบฟอร์มสำรวจหมู่บ้านโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ปี 2531) ประชากรในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่มีการเพาะปลูกข้าวไร่เพื่อยังชีพและปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อขาย อันได้แก่ ข้าวโพด กาแฟ ถั่วเหลือง ละหุ่ง ถั่วแดง

และถั่วลิสง จากการสอบถามระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า รายได้ส่วนใหญ่ของบ้านเจดีย์ไค้ะมาจากการเพาะปลูกและการขายข้าวโพด

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มของธนาคารข้าว

ธนาคารข้าวบ้านเจดีย์ไค้ะ ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือน มีนาคม 2532 โดยชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ได้ประชุมร่วมกัน แล้วติดต่อมายังโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ในการตั้งกลุ่มครั้งแรกรวบรวมสมาชิกได้ 20 คน สมาชิกทุกคนจะต้องเสียค่าสมัครเป็นสมาชิกธนาคารข้าวคนละ 200 บาท กลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์ไค้ะมีวัตถุประสงค์ในการตั้งกลุ่ม เพื่อต้องการข้าวสำหรับเลี้ยงชาวไร่ ซึ่งเป็นผู้รับจ้างทำการปลูกข้าวโพด ให้กับสมาชิกธนาคารข้าว ขณะเดียวกันเป็นหลักประกันในการที่จะมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี กลุ่มธนาคารข้าวนี้ได้รับการสนับสนุนในการสร้างยุ้งฉางเก็บข้าว เมื่อต้นเดือน กรกฎาคม 2532 ใช้เวลาสร้างร่วม 2อาทิตย์ ใช้งบประมาณ รวม 20,000 บาท

3. การดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มธนาคารข้าว

กลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์ไค้ะ มีคณะกรรมการดำเนินงานรวม 3 คน มีสมาชิกทั้งสิ้น 20 คน สมาชิกทั้งหมดเป็นชาวม้งและนับถือศาสนาคริสต์ การดำเนินงานของธนาคารข้าวเริ่มต้นด้วยการได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนข้าวจำนวน 30 กระสอบ จากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง

การบริหารงานของกลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์ไค้ะ จะได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มสมาชิกให้ดำเนินงานบริหาร ตามที่สมาชิกและคณะกรรมการได้เห็นชอบในประเด็นต่างๆ เช่น การให้กู้ยืมข้าว-การนำเงินชำระคืน จากการติดตามภาคสนาม พบว่าคณะกรรมการและสมาชิกให้ความสนใจในการบริหารงานของธนาคารข้าวเป็นอย่างดี ซึ่งจากการสอบถามถึงวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งธนาคารข้าว ส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก ในการที่จะมีข้าวบริโภคตลอดปี

อย่างไรก็ดีเมื่อย้อนกลับไปพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองพบว่า กลุ่มธนาคารชาวบ้านเจดีย์โคะ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะสมาชิกจากกลุ่มธนาคารข้าว จำนวนหนึ่งได้นำข้าวของธนาคารไปใช้ในการจ้างแรงงานในการทำไร่ข้าวโพด

ทางด้านการกู้ยืมข้าวนั้น สมาชิกของธนาคารข้าวไม่ได้กู้ยืมข้าวกันทุกคน เฉพาะสมาชิกที่กู้ยืมข้าวนั้นจะทำการกู้ยืมข้าวอย่างน้อย 10 ถังและมากที่สุด 1 กระสอบ ในการชำระคืนต้องชำระคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ย 5 ถัง ภายในระยะเวลา 5-6 เดือน และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมนั้นมีทั้งกู้ยืมไปบริโภคและจ้างงานในไร่

การบริหารงานของธนาคารข้าวอีกประเด็นหนึ่งที่มีการพิจารณากันก็คือ การประชุมของกลุ่มสมาชิกเพื่อร่วมกันสร้างกฎระเบียบ ตลอดจนการตัดสินใจปัญหาที่สำคัญ ซึ่งจากการศึกษาภาคสนามพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์โคะ จะมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกทุกอาทิตย์ โดยจะใช้เวลาในช่วงหลังจากมีสการพระเจ้าในโบสถ์ ในวันอาทิตย์ นอกจากนี้ยังพบต่อไปอีกว่า ก่อนที่จะก่อตั้งกลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์โคะ ก็มีการประชุมหาแนวทาง 3-4 ครั้ง สำหรับเพื่อที่ประชุมดำเนินงานและบริหารงานนั้น ส่วนใหญ่จะประชุมกันถึงเรื่องการให้ยืมข้าวและการกำหนดราคา ตลอดจนดอกเบี้ยที่จะใช้คืนเมื่อจำหน่ายผลผลิตเสร็จแล้ว

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ในกลุ่มคณะกรรมการของธนาคารข้าวแล้วกลับพบว่า คณะกรรมการบ้านเจดีย์โคะ ยังไม่ค่อยเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร โดยเฉพาะอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่ม

4. ความเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์โคะ

การศึกษาภาคสนามต่อความเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารข้าวนั้นพบว่า ส่วนใหญ่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มธนาคารข้าวบ้านเจดีย์โคะ มีความเห็นว่า ธนาคารข้าวที่โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ให้ความช่วยเหลือนั้น ได้ก่อประโยชน์ให้กับชาวบ้าน โดยเฉพาะสมาชิกของธนาคารนั้นอย่างมาก โดยสมาชิกสามารถกู้ยืมข้าวไปบริโภคและไปใช้ในการจ้างแรงงาน เพื่อเพาะปลูกพืชไร่ ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด

สำหรับปัญหาของธนาคารข้าวบ้านเจดีย์โคะนั้นคณะกรรมการและสมาชิกต่างมีความเห็นว่า ปริมาณข้าวที่ทางธนาคารข้าวได้ให้บริการกู้ยืมแก่สมาชิกนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะกู้ยืมให้กับสมาชิกทุกคนส่วนปัญหาอื่นๆไม่ปรากฏ

ธนาคารข้าวบ้านแม่ยวมน้อย

1. สภาพทั่วไปของบ้านแม่ยวมน้อย

บ้านแม่ยวมน้อย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ ณ ตำบลแม่ยวมน้อย อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน หมู่บ้านนี้ตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 20 ปีแล้ว ประชากรเป็นชาวกระเหรี่ยงรวม 8 ครอบครัว มีประชากรทั้งสิ้น 50 คน (ข้อมูลจากแบบฟอร์มสำรวจหมู่บ้านโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ปี 2531) ประชากรในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่มีกาชีปลูกข้าวไร่เพื่อการยังชีพ แต่ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค นอกจากนี้ยังมีการปลูกกาแฟ ส้มโอ และข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ แต่ก็มีปริมาณไม่มาก

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคารข้าว

ธนาคารข้าวบ้านแม่ยวมน้อยก่อสร้างขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2532 โดยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ความคิดเริ่มแรกในการก่อตั้งธนาคารข้าวนี้มาจากการที่ชาวบ้านมีผลผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค จึงได้มีการประชุมและตกลงในการก่อตั้งธนาคารข้าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคก่อนถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวครั้งใหม่ สมาชิกของกลุ่มธนาคารข้าวของบ้านแม่ยวมน้อยมีจำนวน 7 คน ธนาคารข้าวนี้ได้รับการสนับสนุนในการก่อสร้างจำนวน 4000 บาทจากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ใช้เวลาก่อสร้างนาน 2 วัน

3. การดำเนินงานและการบริหารของกลุ่มธนาคารข้าว

กลุ่มธนาคารข้าวบ้านแม่ยวมน้อย มีการดำเนินงานและการบริหารในรูปของคณะกรรมการ โดยมีกรรมการอยู่ 4 คน และมีสมาชิกกลุ่มรวม 7 คน สมาชิกทั้งหมดนับถือศาสนาคริสต์ การดำเนินงานของธนาคารข้าว เริ่มด้วยการได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองทางด้านยุงฉาง ส่วนข้าวเปลือกที่นำมาเก็บไว้ที่

ธนาคารข้าว นั้น มาจากการที่สมาชิกนำข้าวมารวมกันไว้ที่ธนาคารข้าวซึ่งเริ่มแรก 35 ถึง

กลุ่มธนาคารข้าวบ้านแม่ยวมน้อยมีการบริหารกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการ จากการติดตามในภาคสนามพบว่า คณะกรรมการและสมาชิกได้ให้ความสนใจในการบริหารร่วมกันเป็นอย่างดี และจากการสอบถาม คือวัตถุประสงค์ในการตั้งธนาคารข้าว พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นว่าธนาคารข้าวที่ตั้งขึ้นได้มีส่วนช่วยให้ชาวบ้านได้ข้าวบริโภคตลอดปี ทั้งนี้เนื่องจากบ้านแม่ยวมน้อยเป็นหมู่บ้านที่ขาดแคลนข้าวบริโภคประมาณ 4 เดือน ก่อนที่จะเก็บเกี่ยวข้าวในฤดูใหม่ สำหรับกฎระเบียบของกลุ่มธนาคารข้าวนี้พบว่าส่วนใหญ่สมาชิกจะทำการสร้างกฎระเบียบของตัวเองขึ้นมาบังคับใช้ให้กับสมาชิก

ทางด้านการกู้ยืมข้าว นั้น สมาชิกทุกคนได้กู้ยืมโดยเฉลี่ย คนละ 5 ถึง วัตถุประสงค์ในการยืมข้าว นั้น ยืมไปเพื่อบริโภค ซึ่งจะมีการประชุมกันก่อนที่จะตกลงกันว่า สมาชิกจะได้ยืมข้าวคนละจำนวนเท่าไร และจากการสอบถามถึงการประชุมสมาชิกของกลุ่มนั้น พบว่าหลังจากที่ได้ตั้งธนาคารข้าวขึ้นมาแล้วมีการประชุมปรึกษาหารือกัน 3-4 ครั้งมาแล้ว และผลการประชุมส่วนใหญ่ก็จะประชุมถึงการให้ยืมข้าว การกำหนดอัตราดอกเบี้ย และการใช้คืน

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในกลุ่มธนาคารข้าว แล้วพบว่า คณะกรรมการบางคนไม่ค่อยเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร และยังไม่มีการแบ่งงานทำที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ปริมาณงานจะตกอยู่กับประธานคณะกรรมการ

4. ความเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารข้าวบ้านแม่ยวมน้อย

จากการศึกษาภาคสนามพบว่าส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มคณะกรรมการและกลุ่มสมาชิก ต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าธนาคารข้าวที่ทางโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ได้สนับสนุนก่อสร้างขึ้นมานี้มีประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะการมีข้าวให้กับสมาชิกและชาวบ้านได้บริโภคในช่วงที่ขาดแคลนข้าวถึง 4 เดือนก่อนที่จะมีข้าวใหม่ออกมาให้บริโภค และเมื่อสอบถามต่อไปถึงปัญหาของธนาคารข้าว นั้น สมาชิกและคณะกรรมการมีความเห็นว่าปัญหาที่สำคัญของธนาคารข้าวบ้านแม่ยวมน้อยก็คือ ปัญหาหนี้ และแมลงรบกวน ข้าวที่เก็บไว้ในธนาคาร นอกจากนั้นก็ยังมีปัญหาทางด้านการส่งคืนข้าว ซึ่งปัญหานี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนที่จะตกของแต่ละปีตลอดจนผลผลิตข้าวที่ได้รับ

ธนาคารข้าวบ้านนาเกล็ดหอย

1. สภาพทั่วไปของบ้านนาเกล็ดหอย

บ้านนาเกล็ดหอยเป็นหมู่บ้านของชาวกระเหรี่ยง หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากร 24 ครอบครัว รวมประชากรทั้งหมด 165 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ (ข้อมูลจากแบบฟอร์มสำรวจหมู่บ้านโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ปี 2531) ประชากรของบ้านนาเกล็ดหอยส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกข้าวเพื่อยังชีพจึงมีทั้งข้าวไร่ และข้าวนาดำ แต่ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค นอกจากนี้ยังมีการปลูกกาแฟ กระเทียม เผือก ตลอดจนการเลี้ยงวัว และหมูเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคารข้าว

ธนาคารข้าวบ้านนาเกล็ดหอยมีอยู่ 2 แห่ง กล่าวคือเป็นธนาคารข้าวของคณะคริสต์จักรแบปติสต์ และธนาคารข้าวของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง เนื่องจากธนาคารข้าวหลังเก่าซึ่งเป็นของคณะคริสต์จักรแบปติสต์ทรุดโทรม หลังคารั่ว ทำให้น้ำซึมและมีข้าวออกชาวบ้านจึงได้ประชุมปรึกษากันและขอความช่วยเหลือมายังโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ซึ่งหลังจากที่โครงการได้ประชุมกับชาวบ้านนาเกล็ดหอย เมื่อเดือนมีนาคม 2531 ทางโครงการก็ได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนจำนวน 20,000 บาทในการสร้างธนาคารข้าวของหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านมาช่วยออกกำลังแรงงานใช้เวลาสร้างประมาณ 2 วัน

3. การดำเนินงานและการบริหารของกลุ่มธนาคารข้าว

กลุ่มธนาคารข้าวบ้านนาเกล็ดหอย มีคณะกรรมการที่เลือกตั้งโดยสมาชิก ทำหน้าที่ดำเนินงานและบริหารธนาคารข้าว กลุ่มธนาคารข้าวนี้สมาชิก 24 คน โดยเฉลี่ยแล้วจะมีสมาชิกครอบครัวละ 1 คน สมาชิกส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และมีสมาชิกที่นับถือศาสนาพุทธเพียง 5 ครอบครัวเท่านั้น หลังจากเริ่มก่อสร้างธนาคารข้าวแล้วได้มีการเรียกหุ้นซึ่งเป็นข้าวเปลือกเพื่อเก็บไว้ในธนาคารคนละ 5 ถัง ปัจจุบันมีข้าวเปลือกอยู่ประมาณ 209 ถัง

การดำเนินงานและการบริหารธนาคารข้าวของบ้านนาเกลือทยอย ได้กระทำในรูปของ คณะกรรมการ โดยมีสมาชิกให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการดำเนินงานด้วยกัน ซึ่งทั้งสมาชิก และคณะกรรมการต่างมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของธนาคารข้าวเป็นอย่างดีว่า ก่อตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี โดยไม่ต้องไปขอยืมจากแหล่งที่ ไกลจากหมู่บ้าน การดำเนินงานและการบริหารธนาคารข้าวดังกล่าว จะมีกฎและระเบียบในการบริหาร ซึ่งกฎระเบียบนี้มาจากความคิดของคณะกรรมการและสมาชิก สำหรับการกู้ยืมข้าวนั้น จากการศึกษาคณะสนทนพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยืมข้าวจากธนาคารข้าวโดยยืมสูงสุด 15 ถัง และต่ำสุด 5 ถัง วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมก็เพื่อนำไปบริโภค

ทางด้านการประชุมปรึกษาการดำเนินงานของธนาคารข้าว นั้นพบว่าส่วนใหญ่สมาชิก ให้ความร่วมมือในการประชุมเป็นอย่างดี โดยที่มีการประชุมกันทุกเดือน หากสมาชิกคนใด ไม่มาประชุมติดต่อกัน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลจะต้องถูกปรับ 5 บาท ในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการพิจารณาเรื่องการให้กู้ยืมข้าว ตลอดจนการส่งข้าวชำระคืน ซึ่งจะต้องคืนภายในเดือน มกราคมของทุกปี

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการธนาคารข้าวแล้วปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนดีทั้งนี้ ค่อนข้างจะมีความแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะคณะกรรมการดังกล่าวเคยดำเนินงาน และบริหารงานให้กับธนาคารข้าวทางคณะ คริสต์จักรแบ็บติสท์กะเหรี่ยงมาแล้ว

4. ความเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารข้าวบ้านนาเกลือทยอย

การศึกษาคณะสนทนส่วนใหญ่ พบว่า คณะกรรมการ และสมาชิกของธนาคารข้าว มีความเห็นว่า ธนาคารข้าวของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ได้มีประโยชน์ต่อชาวบ้านเป็นอย่างมาก เพราะชาวบ้านไม่ต้องไปกู้ยืมข้าวจากแหล่งอื่นที่อยู่ไกลจากหมู่บ้าน อีกทั้งธนาคารข้าวที่กู้ยืมก็มีราคาสูง และเมื่อสอบถามต่อไปถึงปัญหาของธนาคารข้าวของหมู่บ้านแล้ว ปรากฏว่า ไม่มีปัญหาในด้านการดำเนินงานแต่อย่างใด

ธนาคารปุย

ธนาคารปุยบ้านสันป่าไร่เหนือ

1. ลักษณะทั่วไปของบ้านสันป่าไร่เหนือ

บ้านสันป่าไร่เหนือเป็นหมู่บ้านของชาวกระเหรี่ยงมีจำนวนครอบครัวอยู่ 69 ครอบครัว มีครอบครัวของชาวไทยอยู่เพียง 3 ครอบครัว รวมประชากร 343 คน หมู่บ้านนับถือ 2 ศาสนา คือ ศาสนาคริสต์ และพุทธ บ้านสันป่าไร่เหนือตั้งอยู่ตำบลแม่จะเรอ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก (ข้อมูลจากแบบฟอร์มสำรวจหมู่บ้านโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ปี 2531) ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ปลูกข้าวเพื่อกิน และมีการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อทำรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งพืชที่สำคัญได้แก่ ถั่วเหลือง ละหุ่ง และพริก

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคารปุย

ธนาคารปุยของบ้านสันป่าไร่เหนือก่อตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม 2532 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริการทางด้านปุยและยาปราบศัตรูพืชแก่กลุ่มเกษตรกร ในฤดูกาลเพาะปลูก นอกจากนี้ยังเป็นการให้กู้ยืมปุยในอัตราดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกร กลุ่มธนาคารปุยของบ้านสันป่าไร่เหนือมีสมาชิก รวม 42 คน และได้รับการสนับสนุนวัสดุเคมีทางการเกษตร เงิน ปุย และยาปราบศัตรูพืชจากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง รวมประมาณ 78,595 บาท โดยได้รับการสนับสนุนปุยเคมี จำนวน 91 ถุง ๆ ละ 265 บาท ยาปราบศัตรูพืช 565 ลิตร ๆ ละ 90 บาท ยาคุมหญ้า 33 ขวด ๆ ละ 110 บาท การเป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารปุยของหมู่บ้านนี้จะต้องเสียค่าสมาชิกคนละ 200 บาท สำหรับการสร้างธนาคารปุยเพื่อเก็บวัสดุเคมีทางการเกษตรนั้นชาวบ้านและสมาชิกกลุ่มได้ร่วมมือกันสร้างประมาณ 2-3 วันจึงแล้วเสร็จ

3. การดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มธนาคารปุย

กลุ่มธนาคารปุยบ้านสันป่าไร่เหนือมีการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการโดยเริ่มแรกนั้นมีสมาชิกเพียง 30 คน ในการบริหารงานของธนาคารปุยนั้นจะมีการประชุมในกลุ่มสมาชิกของธนาคารปุยเกือบทุกอาทิตย์ โดยเฉพาะในช่วงที่มีฤดูกาลเพาะปลูก ทั้งนี้เพราะจะต้องมีการประชุมเพื่อกำหนดปริมาณ และชนิดของปุยที่จะใช้ตลอดจนวิธีการส่ง คั้นเงินหลังจากยืมปุยไปแล้ว

จากการติดตามภาคสนามพบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกให้ความไว้วางใจแก่คณะกรรมการบริหารมากพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดราคาในการให้กู้ยืม การกำหนดระยะเวลาส่งคืนเงินและจำนวนปีที่ต้องการกู้ยืม ซึ่งจากการสอบถามสมาชิกและคณะกรรมการปรากฏว่าส่วนใหญ่มีความพอใจในการได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ

ทางด้านการกู้ยืมยูนันั้นสมาชิกของธนาคารปุ๋ยจะกู้ยืมยูนักันทุกคน โดยเฉลี่ยแล้วจะมีผู้กู้ยืมมากที่สุด 3 ถุง และน้อยที่สุด 1 ถุง ราคาในการให้กู้ยืมนั้นจะตกถุงละ 110 บาท เช่นเดียวกัน ยาย่าแมลงก็จะกู้ในราคา 110 บาทต่อ 1 ขวด สำหรับการส่งคืนนั้นจะกำหนดระยะเวลาต้องส่งคืนภายในเดือนตุลาคม หรือหลังจากขายผลผลิตได้แล้ว สำหรับปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ทางการเกษตร ที่ได้รับจากโครงการนั้นจะต้องส่งคืนโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองภายใน 5 ปี

4. ความคิดเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารปุ๋ยบ้านสันป่าไร่เหนือ

การสอบถามในภาคสนาม ณ บ้านสันป่าไร่เหนือ พบว่าคณะกรรมการและสมาชิกต่างมีความคิดเห็นว่า ธนาคารปุ๋ยที่ทางโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองได้ช่วยเหลือนั้น มีความสำคัญและความจำเป็นต่อชาวบ้านมาก เนื่องจากได้รับปุ๋ยเคมีและวัสดุทางการเกษตรในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และสามารถชำระคืนได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ส่วนปัญหาของธนาคารปุ๋ยนั้นไม่ปรากฏ ยกเว้นการที่สมาชิกของธนาคารปุ๋ยต้องการได้รับความรู้ทางด้านการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชจากโครงการมากขึ้น

ธนาคารปุ๋ยบ้านห้วยมะราง

1. ลักษณะทั่วไปของบ้านห้วยมะราง

บ้านห้วยมะรางตั้งอยู่ที่ตำบลแม่ยาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านของชาวล่าฮู มีจำนวนประชากร 164 คน รวม 30 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และมีอาชีพเพาะปลูกข้าวไร่ และข้าวนาดำ ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วแดง รายได้ส่วนใหญ่มาจากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคารปύ

กลุ่มธนาคารปύบ้านห้วยมะรางได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2532 โดยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่จากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง เริ่มแรกมีสมาชิก 15 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 17 คน ในการก่อสร้างธนาคารปύนั้นได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากโครงการเป็นเงินจำนวน 4000 บาท และชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างภายใน 3 วัน ส่วนจำนวนปύครั้งแรกที่ทางธนาคารได้รับมีจำนวน 64 ถู คิดเป็นเงินประมาณ 26,308 บาท นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ทางด้านยาปราบศัตรูพืชอีกด้วย

3. การดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มธนาคารปύ

การดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มธนาคารปύบ้านห้วยมะราง ได้ดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ โดยที่คณะกรรมการเหล่านี้ได้มาจากการเลือกตั้งจากสมาชิกด้วยกัน การบริหารงานส่วนใหญ่สมาชิกจะได้รับความร่วมมือ โดยเฉพาะในการประชุมของธนาคารปύนี้จะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง และตั้งแต่ที่เริ่มตั้งธนาคารปύมาที่มีการประชุมมาแล้ว 7 ครั้ง การประชุมแต่ละครั้งจะมีการประชุมถึงการกำหนดราคาปύ และราคายาปราบศัตรูพืช ในการให้สมาชิกได้กู้ยืม ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาในการใช้คืน

จากการศึกษาภาคสนามนั้น สมาชิกทุกคนได้กู้ยืมปύในอัตรา 300 บาท ต่อปύ 50 ก.ก. ส่วนยาปราบศัตรูพืชนั้น ก็ได้มีการยืมไม่มากเท่ากับปύ ส่วนมากจะยืมไปใช้ในการกำจัดศัตรูของถั่วแดง และถั่วเหลือง จำนวนปύที่ยืมกันมากที่สุดจำนวน 6 กระสอบ และต่ำสุด 2 กระสอบโดยมีระยะเวลาในการส่งคืนเงินภายในเดือนตุลาคม หรือหลังจากที่ขายผลผลิตได้แล้ว และจะต้องนำส่งคืนโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองภายใน 5 ปี

ทางด้านวัตถุประสงค์ของการตั้งธนาคารปύนั้นจากการสอบถามสมาชิกและคณะกรรมการ พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการตั้งธนาคารปύก็เป็นการช่วยเหลือแก่สมาชิกและชาวบ้านให้ได้ใช้ปύดี และมีราคาถูกลง เนื่องจากถ้าไปซื้อเองอาจจะได้ปύปลอม นอกจากนี้การตั้งธนาคารปύยังช่วยให้มีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้านอีกด้วย

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการธนาคารหมู่บ้านห้วยมะรางนั้น จากการศึกษพบว่า คณะกรรมการได้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการดำเนินงาน และบริหารงานในธนาคารหมู่บ้านเป็นอย่างดี

4. ความคิดเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารหมู่บ้านห้วยมะราง

คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มธนาคารหมู่บ้านห้วยมะรางมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ธนาคารหมู่บ้านที่สร้างขึ้นโดยโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองนี้ มีความสำคัญต่อหมู่บ้านเป็นอย่างมากทั้งนี้การทำการเพาะปลูกพืชบริเวณบ้านห้วยมะรางจะได้รับผลผลิตในอัตราที่ต่ำ ชาวบ้านต้องหาซื้อปุ๋ยเอง และภายหลังจากมีการตั้งธนาคารหมู่บ้านแล้ว ชาวบ้านสามารถหาปุ๋ยได้สะดวกรวดเร็ว และราคาถูกสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นนอกจากปัญหาการได้รับผลผลิตจากการเพาะปลูกพืชในอัตราที่ต่ำแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาเกี่ยวกับธนาคารหมู่บ้านแต่อย่างใด

ธนาคารหมู่บ้านวังดิน

1. ลักษณะทั่วไปของบ้านวังดิน

ประชากรของบ้านวังดินเป็นชาวล่าฮู มีประชากรทั้งหมด 64 ครอบครัว รวม 336 คน (ข้อมูลจากแบบฟอร์มสำรวจหมู่บ้าน โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ปี 2531) หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรของหมู่บ้านนี้มีอาชีพเพาะปลูกข้าวเพื่อใช้กินในครอบครัว และปลูกพืชเศรษฐกิจไว้เป็นรายได้ให้กับครอบครัว พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ถั่วแดง ถั่วเหลือง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน

กลุ่มธนาคารหมู่บ้านวังดินตั้งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2532 ซึ่งมีระยะเวลาการก่อตั้งกลุ่มพร้อมกับกลุ่มธนาคารหมู่บ้านห้วยมะราง โดยชาวบ้านได้ประชุมกันในกลุ่มของคริสต์จักรและเสนอความคิดเห็นผ่านทางเจ้าหน้าที่ของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง การก่อตั้งกลุ่มธนาคารหมู่บ้านวังดิน นี้เริ่มแรกมีสมาชิก 16 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 20 คน กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชคิดเป็นเงินจำนวน 24,058 บาท โดยที่หมู่บ้านใช้ระยะเวลาก่อสร้างรวม 4 วัน การเป็นสมาชิกต้องเสียเงิน 200 บาทต่อคน ผู้ที่มีสิทธิในการกู้ยืมปุ๋ยจะต้องเป็นสมาชิกเท่านั้น

3. การดำเนินงานและการบริหารงานของธนาคารปูบ้านวังหิน

ธนาคารปูบ้านวังหิน ได้บริหารงานในรูปของคณะกรรมการโดยคณะกรรมการดังกล่าวได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิก จากการศึกษาภาคสนามพบว่าธนาคารปูบ้านวังหิน มีการประชุมเพื่อบริหารงานธนาคารปู ประมาณ 10 ครั้ง หลังจากที่ได้เริ่มตั้งธนาคารมา และการประชุมแต่ละครั้ง จะมีการประชุมถึงการกั๊ยมปู และยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนการตกลง ในเรื่องกำหนดระยะเวลาการชำระคืน

ทางด้านการกั๊ยมปูและยาปราบศัตรูพืชนั้นสมาชิกจะกั๊ยมกันทุกคน โดยมีผู้กั๊ยมตั้งแต่ 2 ถุง หรือ 100 กิโลกรัม จนถึงสูงสุด 3 ถุง หรือ 150 กิโลกรัม วัตถุประสงค์ในการกั๊ยมก็เพื่อเอาไปใช้ในการปลูกถั่วเหลือง และ ไม้ผล นอกจากนี้วัตถุประสงค์หลักที่สำคัญของหมู่บ้าน ก็คือ การได้รับปูที่สะดวกและรวดเร็วในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดตลอดจนปูมีคุณภาพที่ดีและไม่ปลอมปน การกั๊ยมปูและยาปราบศัตรูพืชดังกล่าว กลุ่มธนาคารจะต้องส่งคืนเงินทั้งหมดที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการฯ ภายใน 5 ปี

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการในการบริหารธนาคารปูนั้นจากการสัมภาษณ์ในภาคสนาม คณะกรรมการทุกคนสามารถกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกระบบการจัดทำทะเบียนและบัญชีการควบคุมปู และยาปราบศัตรูพืชได้เป็นอย่างดี

4. ความคิดเห็นและปัญหาของกลุ่มธนาคารปูบ้านวังหิน

คณะกรรมการตลอดจนสมาชิกของกลุ่มธนาคารปูบ้านวังหิน มีความคิดเห็นว่าทางโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการเพาะปลูกพืชให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยใช้ปูเค็ม นอกจากนี้ยังทำให้ชาวบ้านได้ใช้ปูที่มีคุณภาพดีและราคาถูกไม่ต้องไปซื้อนอกหมู่บ้าน สำหรับปัญหาของกลุ่มนั้นมีเฉพาะปัญหาทางด้านจำนวนปูมีน้อยเกินกว่าปริมาณความต้องการที่สมาชิกต้องการได้รับ จึงทำให้ต้องมีการเฉลี่ยการกั๊ยมปูให้กับสมาชิกทุกคน

ธนาคารหมู่บ้านแม่ปิง

1. ลักษณะทั่วไปของบ้านแม่ปิง

บ้านแม่ปิงตั้งอยู่ที่ตำบลแม่ยี่ อำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หมู่บ้านนี้ประชากรทั้งหมดเป็นชาวกะเหรี่ยงมี 120 ครอบครัว รวมประชากรทั้งหมด 600 คน หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเดียวที่มีไฟฟ้าใช้จากจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการประเมินในครั้งนี้ สภาพเศรษฐกิจสังคมของบ้านแม่ปิงอยู่ในระดับที่ดีกว่าทุกหมู่บ้าน ดังจะสังเกตจากสภาพบ้านเรือนที่ก่อด้วยอิฐถือปูน หลังคากระเบื้อง การมีตู้เย็นใช้ เป็นต้น ประชากรของบ้านแม่ปิงประกอบอาชีพปลูกข้าวนาดำ และปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ กระเทียม ถั่วเหลือง อันเป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างดี

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคาร

กลุ่มธนาคารหมู่บ้านแม่ปิง เริ่มก่อตั้งจากการประชุมกันของประธานกลุ่มคริสตจักรที่ภาคบุรีรัมย์ และได้ทำเรื่องเสนอผ่านชั้นตอนมายังโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง สมาชิกเริ่มแรกกลุ่มธนาคารหมู่บ้านแม่ปิง มี 17 คน กลุ่มนี้ได้รับวัสดุอุปกรณ์เคมีภัณฑ์ทางเกษตรเช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช คิดเป็นเงินรวม 33,863 บาท และต้องผ่อนส่งเป็นงวด ๆ กับโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองภายในระยะเวลา 5 ปี สถานที่เก็บปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ได้อาศัยบริเวณใต้ธนาคารข้าวของหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนสิ่งกะลี้จากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง

3. การดำเนินงานและการบริหารงานของธนาคารหมู่บ้านแม่ปิง

ธนาคารหมู่บ้านแม่ปิงเหมือนกับธนาคารหมู่บ้านอื่นที่บริหารงานและดำเนินงาน โดยคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก ซึ่งผู้ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของธนาคารปุ๋ยได้จะต้องเสียค่าสมาชิกจำนวน 200 บาท สมาชิกของธนาคารปุ๋ยมีสิทธิที่จะกู้ยืมปุ๋ยได้ในอัตราที่คณะกรรมการกำหนด การศึกษาภาคสนามพบว่าการบริหารงานของธนาคารปุ๋ยมีการประชุมตกลงในรายละเอียดของการดำเนินงานทุกอาทิตย์โดยวิธี เวลาลงจากนมัสการพระเจ้าเสร็จเรียบร้อยแล้วดำเนินการประชุม ในการประชุมคณะกรรมการ และสมาชิกของธนาคารปุ๋ยนั้น ถ้าหากสมาชิกไม่มาประชุมรวม 3 ครั้ง จะต้องถูกปรับ

ทางด้านการกั๊ยมีปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชนั้นสมาชิกของกลุ่มได้กั๊ยมีกันทุกคน โดยกั๊ยมีได้ในปริมาณ 2 กิโลกรัม จนถึง 100 กิโลกรัม ราคาที่กั๊ยมีเมื่อคิดเป็นตัวเงินจะแตกต่างกันไปตามสูตรของปุ๋ย และสามารถกั๊ยมีได้นาน 5-6 เดือน ส่วนวัตถุประสงค์ในการกั๊ยมีนั้น สมาชิกส่วนใหญ่จะทำการกั๊ยมีไปใช้ในการปลูกกะเทียม ถั่วเหลือง และใส่ข้าวนาดำ ตลอดจนนำยาปราบศัตรูพืชไปใช้ในการกำจัดแมลงศัตรูพืชต่างๆ ที่มารบกวน และทำลายต้นพืช

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการธนาคารปุ๋ยนั้น เนื่องจากหมู่บ้านนี้ยังไม่ไกลจากเส้นทางคมนาคมจึงทำให้ง่ายแก่การติดต่อสื่อสาร ตลอดจนระบบสาธารณูปโภคได้เข้ามาถึงแล้วดังนั้นการบริหารงานของธนาคารปุ๋ยจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก คณะกรรมการแต่ละท่านได้มีความรู้ในบทบาท และหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี และมีการร่วมมือแก้ไขต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดเป็นอย่างดี

4. ความคิดเห็นและปัญหาของธนาคารปุ๋ยบ้านแม่บึง

ถึงแม้ว่าการศึกษาคณะสนาพบว่าหมู่บ้านแม่บึงนี้ได้มีการใช้ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชมานานกว่า 4 ปีแล้ว แต่ชาวบ้านก็มีปัญหาในการใช้ปุ๋ย นอกจากนั้นการที่โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเองได้ให้การสนับสนุนก็เป็นการเพิ่มความสะดวกในการซื้อหาปุ๋ยได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีราคาถูกกว่าท้องตลาดอีกด้วย ดังนั้นปัญหาที่พบของบ้านแม่บึงจึงเป็นปัญหาทางด้านสมาชิกไม่มีความรู้ในการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง

ธนาคารปุ๋ยบ้านแม่บึงล่าง

1. ลักษณะทั่วไปของบ้านแม่บึงล่าง

ประชากรของบ้านแม่บึงล่าง 25 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 108 คน เป็นชาวลาวภูมูบ้านนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย (ข้อมูลจากแบบฟอร์มสำรวจหมู่บ้านของโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ปี 2531) สภาพอาชีพ และการเพาะปลูกของหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่ปลูกข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นจึงมีการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มรายได้ พืชเศรษฐกิจดังกล่าวได้แก่ ชิง ถั่วเหลือง ถั่วแดง

2. ลักษณะของกลุ่มและการสร้างกลุ่มธนาคารปุย

สืบเนื่องมาจากการปลูกข้าวไม่พอบริโภค ดังนั้นจึงมีการปลูกพืชเศรษฐกิจมาก และมีผลทำให้อัตราการใช้วัสดุเคมีทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้นด้วย การตั้งกลุ่มธนาคารปุยของบ้านแม่ปูล่างเป็นผลมาจากความต้องการปุยในปริมาณการ และไม่สามารถซื้อหาในท้องตลาดเวียงป่าเป้าให้เพียงพอกับชาวบ้านได้ และทางประธานกลุ่มธนาคารปุยได้ทราบข่าวจากคริสตจักรถึงการให้ความช่วยเหลือของ โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง จึงได้ติดต่อประสานงานให้มีการตั้งธนาคารที่บ้านแม่ปูล่าง ธนาคารปุยบ้านแม่ปูล่างตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2532 ลักษณะของกลุ่มธนาคารปุยแห่งนี้ มีความแตกต่างกับกลุ่มธนาคารอื่น ๆ คือ จำนวนสมาชิกมีทั้งชาวลาฮู่แดง และชาวลาฮู่ดำ นอกจากนี้ยังมีทั้งศาสนาพุทธ และคริสต์อยู่ในกลุ่มเดียวกันด้วย รวมจำนวนสมาชิกทั้งหมด 30 คน และสมาชิกทุกคนต้องเสียค่าสมาชิก คนละ 200 บาท

3. การดำเนินงานและการบริหารงานของกลุ่มธนาคารปุยบ้านแม่ปูล่าง

ถึงแม้ว่าบ้านแม่ปูล่างจะมีทั้งชาวลาฮู่ดำ และลาฮู่แดงอาศัยอยู่ร่วมกัน และต่างก็เป็นสมาชิกของธนาคารปุยด้วยกัน แต่การดำเนินงาน และการบริหารของกลุ่มธนาคารปุยแม่ปูล่างก็ดำเนินไปในรูปของคณะกรรมการ โดยได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกของกลุ่ม ในการดำเนินงานของธนาคารปุยนี้ทางคณะกรรมการจะทำการประชุมสมาชิก เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารงาน ซึ่งตั้งแต่เริ่มมีการตั้งกลุ่มขึ้นมา มีการประชุมมาแล้ว 4 ครั้ง ในการประชุมแต่ละครั้งจะเป็นการประชุมเกี่ยวกับการกู้ยืมปุย การชำระคืน การแบ่งปันปุยให้ครอบคลุมกับสมาชิกทุกคน และเนื่องจากบ้านแม่ปูล่างมีอัตราการใช้ปุยสูงกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ดังนั้นธนาคารปุยบ้านแม่ปูล่างจึงได้รับการสนับสนุนปุย และยาปราบศัตรูพืช จากโครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง เป็นจำนวนมาก คิดเป็นจำนวนเงินรวม 93,190 บาท และต้องส่งคืนโครงการภายใน 5 ปี

จากการศึกษาภาคสนามพบว่า กลุ่มธนาคารปุยบ้านแม่ปูล่างมีอัตราส่วนของการยืมปุยสูงที่สุดจากกลุ่มธนาคารปุยกลุ่มอื่น คือ ยืมปุยสูงสุด 45 ถัง หรือประมาณ 2250 กิโลกรัม และต่ำสุด 2 ถัง หรือ 100 กิโลกรัม วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมนั้นสมาชิกส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า ยืมไปทำการเพาะปลูกพืช เนื่องจากขี้นี้มีราคาดี ส่วนการส่งคืนนั้นต้องส่งคืนในรูปของตัวเงิน ซึ่งจะคืนได้ก็ต่อเมื่อจำหน่ายผลผลิตไปแล้ว

ทางด้านบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการธนาคารปู๋ยของบ้านแม่ปูล่างนั้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า คณะกรรมการสามารถอธิบายถึงบทบาท และหน้าที่ของตนได้ดี และการดำเนินงานส่วนใหญ่ก็จะฟังความคิดเห็นจากสมาชิก

4. ความคิดเห็นและปัญหาของธนาคารปู๋ยบ้านแม่ปูล่าง

เนื่องจากธนาคารปู๋ยบ้านแม่ปูล่างมีคณะกรรมการที่ดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง และรู้หน้าที่ของตนเอง จึงทำให้ไม่มีปัญหาทางด้านการดำเนินงานแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าจะมีชาวลาผู้แดง และชาวลาผู้ดำ เป็นสมาชิกในธนาคารปู๋ยด้วยกันก็ตาม ส่วนใหญ่กลับมีความเห็นว่า โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างมากต่อชาวบ้านแม่ปูล่าง เพราะในการซื้อปู๋ยแต่ละครั้งนั้น ชาวบ้านมีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะได้รับปู๋ยปลอมจากตลาดของอำเภอเวียงป่าเป้า สำหรับปัญหาอื่น ๆ ของธนาคารปู๋ยดังกล่าวไม่ปรากฏ